

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÜVENLİK KİMLİĞİ

SECURITY IDENTITY OF THE EUROPEAN UNION

Hakan CAVLAK¹

Öz

Bu çalışmada Avrupa Birliği'nin, güvenlik anlayışının soğuk savaştan sonra nasıl bir gelişim izlediği ve günümüzde nasıl bir şekil aldığı üzerinde duruldu. Bu çalışmanın temel sorusu "AB'nin ortak bir güvenlik kimliği var mıdır var ise temel nitelikleri nelerdir?" Bu soru dört aşamada cevaplanmaya çalışıldı. Bunlardan birincisinde Avrupa'da güvenlik anlayışının değişiminin kavramsal temelleri ele alındı. Bu bölümde, Avrupa güvenlik anlayışının, uluslararası sistemin anarşik olduğu ve devletlerin güvenlikleri için çaba sarf ettiği bir sistem olduğu varsayılan Vestfalya modelinden, daha farklı kaygıları ve hedefleri olan bir güvenlik anlayışına doğru değişiminin kavramsal temelleri ve bu değişiklikte ortaya çıkan anlayışın temel savları incelendi. İkinci aşamada, Avrupa güvenlik anlayışındaki bu değişim sürecinin hangi eğilimler etkisinde geliştiği ve bu gelişmelerin ne gibi sonuçlar doğurduğu incelenmiştir. Burada iki temel eğilimin etkin olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisini güç kullanımını savunan üyeler oluşturmaktadır, diğerini ise güç kullanımından olabildiğince kaçınmayı öngören üyeler teşkil etmektedir. Bu bölümde, bu iki eğilim arasındaki mücadele ve uzlaşmanın ortak bir güvenlik kimliğine yol açıp açmadığı tartışılmıştır. Üçüncü aşamada, tüm bu gelişmelerin neticesinde AB'nin ortak bir güvenlik kimliği oluşturup oluşturamadığı çözümlenmeye çalışıldı. Bu çözümleme, AB'nin bu alandaki en kapsamlı belgesi olan ve Konsey tarafından yayımlanan "Avrupa Güvenlik Stratejisi" belgesi bağlamında gerçekleştirilmiştir. Son aşamada ise, Avrupa güvenlik kimliğinin pratikte nasıl uygulanmaya çalışıldığı bir örnekle açıklanmıştır. Bu bağlamda AB'nin Avrupa Komşu Ülkeler Politikası bir örnek olarak tercih edilmiştir. Bu politikanın araçlarının ve amaçlarının Avrupa güvenlik kimliğinin özellikleriyle ilgili önemli ipuçları verdiği iddia edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Güvenlik, Kimlik, AB Komşuluk Politikası

Abstract

In this study, the development of the European Union's security perception and its current status in the post-cold war era is analyzed. The main questions of the research are "Is there a common European Security Identity; if there is one, what are the main characteristics of that security identity. These questions tried to be answered in four phases. Firstly, the conceptual framework of the change in European Security identity was drawn. The change from Westphalia model, which is assumed as an anarchical one, to a new and different model which has dissimilar concerns and objectives, and the conceptual arguments of the new security understanding are evaluated at this phase. Secondly, by which trends have the European Security perception been altered is assessed. Here, two distinctive conceptions appeared: one of them was the member states which defend use of force as a means and the members which avoid using force as possible as it can be. In the second phase, whether the conflict and affords of compromise have generated a common understanding of security in the EU was discussed. Thirdly, after all these developments, the actual existence of a common European Security identity was debated. This debate was based on the European Council document of "European Security Strategy" which is the most comprehensive one in the EU. At the last phase, how the common European security identity is practiced tried to be explained by an example. The European Neighborhood Policy was chosen as the case in this section. It was argued that the means and objectives of this policy gives some significant clues about European Security Identity.

Key Words: European Union, Security, Identity, European Neighbourhood Policy

¹ Dr., Düzce Üniversitesi, hakancavlak@duzce.edu.tr

1- Giriş

Soğuk Savaş süresince, o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu (AT), ne kendi üyeleri ne de diğer ülkeler tarafından uluslararası güvenlik alanında bir aktör olarak değerlendiriliyordu. Bazı üye ülkelerin AT'nin güvenlik alanında da rol oynaması isteğine karşın, AT iktisadi ve siyasi bir aktör olarak varlığını sürdürmüştür, ama bir güvenlik aktörü olmamıştır. Soğuk Savaştan sonra ise yeni uluslararası düzen Avrupa Birliğini (1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile AB olmuştur) Avrupa'nın değişen güvenlik mimarisinde bir güvenlik aktörü olarak ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum AB'nin güçlü organizasyonundan ve potansiyel üyeler üzerindeki çekim kuvvetinden kaynaklanmıştır. AB'nin artan güvenlik rolü, Birliğin temel antlaşmalarını değiştiren iki hükümetler arası konferansta ele alınmıştır. Bu konferanslar, 1991'de tamamlanıp 1993'te yürürlüğe giren Maastricht ve 1997'de tamamlanıp 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam antlaşmalarını ortaya çıkarmışlardır. Maastricht Antlaşması AB'nin güvenlik konusunun her alanı ile ilgilenebileceğini söylemiştir; ayrıca her iki konferansta da AB'nin askeri yolları resmi olarak kullanması gündeme gelmiştir. Böylece, Soğuk Savaş sonrası durum, güvenlik alanında AB'yi bir aktör olmaya doğru yönlendirmiştir.

Uluslararası güvenlik alanında bir aktör olma yoluna giren AB, gerek savunucusu olduğu değerler gerekse de kapasitesi nedeniyle kendine özgü bir güvenlik kimliği oluşturmak durumunda kalmıştır. Bununla birlikte, özellikle 1990'ların başından itibaren AB, ekonomik temelli bir topluluk olmanın da ötesinde siyasi bir birlik oluşturmak hedefi ile hareket etmektedir. Bu hedefe ulaşmaktaki en önemli unsurlardan birisi de ortak bir "Avrupa Kimliği" oluşturmak olmuştur. Avrupa'nın güvenlik kimliği de elbette bu ortak Avrupa kimliğinin bir parçası olacaktır.

Bu çalışmada Avrupa Birliği'nin, güvenlik anlayışının soğuk savaştan sonra nasıl bir gelişim izlediği ve günümüzde nasıl bir şekil aldığı üzerinde duruldu. Bu çalışmanın temel sorusu "AB'nin ortak bir güvenlik kimliği var mıdır var ise temel nitelikleri nelerdir?" Bu soru dört aşamada cevaplanmaya çalışıldı. Bunlardan birincisinde Avrupa'da güvenlik anlayışının değişiminin kavramsal temelleri ele alındı. Bu bölümde, Avrupa güvenlik anlayışının, uluslararası sistemin anarşik olduğu ve devletlerin güvenlikleri için çaba sarf ettiği bir sistem olduğu varsayılan Vestfalya modelinden, daha farklı kaygıları ve hedefleri olan bir güvenlik anlayışına doğru değişiminin kavramsal temelleri ve bu değişikliklerle ortaya çıkan anlayışın temel savları incelendi.

İkinci aşamada, Avrupa güvenlik anlayışındaki bu değişim sürecinin hangi eğilimler etkisinde geliştiği ve bu gelişmelerin ne gibi sonuçlar doğurduğu incelenmiştir. Burada iki temel eğilimin etkin olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisini güç kullanımını savunan üyeler oluşturmaktadır, diğerini ise güç kullanımından olabildiğince kaçınmayı öngören üyeler teşkil etmektedir. Bu bölümde, bu iki eğilim arasındaki mücadele ve uzlaşmanın ortak bir güvenlik kimliğine yol açıp açmadığı tartışılmıştır.

Üçüncü aşamada, tüm bu gelişmelerin neticesinde AB'nin ortak bir güvenlik kimliği oluşturup oluşturamadığı çözümlenmeye çalışıldı. Bu çözümleme, AB'nin bu alandaki en kapsamlı belgesi olan ve Konsey tarafından yayınlanan "Avrupa Güvenlik Stratejisi" belgesi bağlamında gerçekleştirilmiştir.

Son aşamada ise, Avrupa güvenlik kimliğinin pratikte nasıl uygulanmaya çalışıldığı bir örnekle açıklanmıştır. Bu bağlamda AB'nin Avrupa Komşu Ülkeler Politikası bir örnek olarak tercih edilmiştir. Bu politikanın araçlarının ve amaçlarının Avrupa güvenlik kimliğinin özellikleriyle ilgili önemli ipuçları verdiği iddia edilmiştir.

2- Yöntem

Veri Toplama ve Analizi: Pek çok belge ve dokümanlarla birlikte yazılı basın, periyodik yazılı kaynaklar, dergi ve kitaplar da doküman analizine konu olabilirler (Bailey, 1982). Bailey'e (1982) göre süreli yayınlar, kitaplar ve benzeri dokümanlar, bir araştırma problemi hakkında geniş bir zaman dilimine dayalı analizi olanaklı kılarlar. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. Bu anlamda doküman incelemesi, araştırmacıya, zaman ve para tasarrufu anlamında katkıda bulunacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 188). Doküman analizi sürecinde, söz konusu yazılı kaynaklar ve web sitelerinde yer alan kelimeler, temalar ve paragraflar analiz birimleri olarak incelenmiş ve içerik çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sürecinde bazı ifadelerle ilgili olarak "kodlama ve kavramsallaştırma" çalışmaları yapılmış sistemli olarak ikincil bilgilerden anlamlı çıkarımlar sağlanmıştır.

Örneklem: Bu araştırmada ilgili nitel veriler kitap, tez, makale, rapor, bildirme ve web siteleri gibi çeşitli dokümanter kaynaklardan elde edilerek örneklemin büyütülmesi sağlanmıştır. Çalışmada amaçlı örnekleme (yargısal örnekleme) yapılmıştır. Bu araştırmada yerli ve yabancı yazılı makaleler, raporlar, bildirgeler, tezler ve kitaplar yanında yerli ve yabancı internet siteleri analiz için yeterli görülmüştür.

Varsayım: Bu araştırmada yazılı kaynaklardan ve internet sitelerinden elde edilen bilgilerin, yanlı olmadığı ve geçerli olduğu varsayılmaktadır.

3- Avrupa Güvenlik Anlayışındaki Değişimin Kavramsal Temelleri

Avrupa'nın güvenlik anlayışı ya da kimliğini tartışmaya Vestfalya modeli ile başlamanın uygun olacağı düşüncesindeyim. Soğuk Savaş sonrası geçerliliği ciddi bir erozyona uğramış olmasına rağmen, bu uluslararası ilişkiler sistemi hala uluslararası güvenlik politikalarını anlamakta egemen anlayış olmayı sürdürüyor. Bu modele göre, güvenlikleri için çaba sarf etmek, devletlerin dış politikalarında hala belirleyici hatta ana unsur olmayı sürdürüyor. Bu durum uluslararası sistemin anarşik olduğu varsayımı ile ilişkilendiriliyor. Devletlerden daha bağımsız ya da nesnel her hangi bir yasa koyucu otoritenin olmaması bu modelin en önemli dayanak noktalarından birini oluşturuyor. Diğer bir deyişle, uluslararası sistem 'Doğa Hali' içerisinde görülüyor (Sjursen, 2001: 2). Böyle bir sistemde, siyaset her bir devletin çıkarlarını bütün olası imkânlarıyla korumasından ve dolayısıyla bir güç mücadelesinden oluşmaktadır. Değerler ya da maneviyatın böyle bir sistem içerisinde yeri çok az ve hatta hiç bulunmamaktadır. Bunlar iç politikanın konularıdır. Held, Vestfalya Modelinin özelliklerini şöyle ortaya koymakta (Held, 1993: 29):

- a. Dünya, kendilerinin üzerinde hiç bir otorite tanımayan egemen devletler tarafından oluşturulmuştur ve bunların arasında bölünmüştür.
- b. Yasa koyma süreci, anlaşmazlıkların çözümlenmesi ve yasanın uygulanması rekabetçi güç mücadelesi içindeki devletlerin ellerindedir.
- c. Devletler arasındaki farklılıklar genellikle güç yoluyla halledilir.
- d. Gücün yerini alabilecek hemen hemen hiç bir yasal düzenleme yoktur; uluslararası yasal standartlar ancak asgari düzeyde bir koruma sağlayabilmektedir.
- e. Sınır ötesi yasadışı hareketlerin sorumlulukları sadece bunlardan etkilenenlerindir; herhangi bir uluslararası hukuka uygunluk devletler tarafından kolektif olarak tanınmamıştır.
- f. Bütün devletler yasa karşısında eşittir, yasal kurallar kuvvet dengesizliğini göz önüne almaz.

- g. Uluslararası hukuk sadece birlikte yaşayabilmek için asgari kuralları düzenler; devletler ya da halklar arasında uzun süreli ilişkiler kurulması bir hedefdir, ama ulusal siyasi amaçlarla örtüştüğü müddetçe.
- h. Devletlerin özgürlükleri önündeki engelleri asgariye indirmek kolektif bir önceliktir.

Batı Avrupa devletlerinin güvenlik ve savunma anlayışı Soğuk Savaş'ın sonuna kadar Vestfalya modelinin mantığı çerçevesinde oluşmuştur. Ancak, Soğuk Savaş'tan sonra bu güvenlik anlayışı çok köklü değişiklikler yaşamaktadır. Bu on beş yıllık süre içerisinde Avrupa'nın, ya da Avrupa Birliği'nin, güvenlik anlayışı ciddi bir dönüşüm geçirmiştir. Güvenlik anlayışındaki bu değişiklik, güvenlik politikaları için hangi araçların daha uygun olacağı düşüncesini de beraberinde getirmiştir. Batı Avrupa'da güvenlik politikası üzerine gerçekleştirilen tartışmalar genel olarak güvenliğe ayrılan kaynakların diğer alanlara kaydırılması üzerine olmaktadır. Sjursen'in belirttiği gibi "askeri araçlar hala önemli görülmekle beraber, 1990'larda pek çok Batı Avrupa devleti silahlı kuvvetlerinin yapılarını ve stratejik doktrinlerini değiştirmekle uğraşmışlardır." (Sjursen, 2001:3)

Varşova Paktının çökmesiyle Batı Avrupa'nın 2. Dünya Savaşı'ndan beri bütün güvenlik ve savunma politikalarını üzerine inşa ettiği tehdit neredeyse bir gecede ortadan kalktı. Bugün Batı Avrupa devletlerinin güvenliklerinin düşman bir devlet tarafından tehdit edildiğini söylemek giderek gerçek dışı bir hal almaktadır. Savunma ve güvenli politikaları giderek bir ulus devletin toprağının askeri bir tehdide karşı savunulması anlayışından uzaklaşarak, toprağın dışında (non-territorial) ve genişletilmiş bir savunma anlayışına odaklanmaktadır (Sjursen, 2001: 3). Böylece güvenliğin tanımı da değişmeye başladı. "Kimin için güvenli" sorusu artık kolayca devletin güvenliği olarak cevaplanamamaktadır. Devletin güvenliği anlayışından kişilerin güvenliği anlayışına doğru bir kayma yaşanmaktadır (Sjursen, 2001: 3). Ülkenin toprak bütünlüğü artık savunulması gereken tek değer olmaktan çıkmaktadır. Hatta bazı durumlar için insan hakları temelinde bu toprak bütünlüğüne açıkça meydan okunabilmektedir. Ancak, güvenlik anlayışındaki bu önemli değişim esas olarak Batı Avrupa'nın yüz yüze gelmeyi beklediği tehditler hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Ancak, güvenlik anlayışındaki değişimin tek sebebi olarak soğuk savaşın bitimi görülmemelidir. Bu dönüşüm daha geniş olarak Avrupa devletler sistemindeki değişimler çerçevesinde anlaşılmalıdır. Güvenlik anlayışı ile ilgili "alternatif yaklaşımlar" Soğuk Savaşın

bitimiyle ortaya çıkmamıştır; ama bu zamandan sonra geniş bir kabul görmüştür (Sjursen, 2001: 4).

Uluslararası sistemdeki bu köklü değişikliklerin temel sonucu devletin ayrıcalıklı yerine meydan okunması oldu. Bu meydan okumalarla beraber güvenlik politikalarının üzerine inşa edildiği birim olarak devlet de sorgulanmaya başlandı. Bunları üç başlık altında inceleyebiliriz (Sjursen, 2001: 4):

- a- Avrupa'nın uluslararası politika gündeminde, yeni sorunların ortaya çıkması. Bunların sonucunda güvenlik ve savunmaya öncelik veren geleneksel siyaset hiyerarşisi terkedilmiştir.
- b- Avrupa'da ortaya çıkan ulusüstü ekonomik, siyasi ve güvenlik aktörlerinin ortaya çıkması. Bu aktörlerin ortak özellikleri hiçbir toprağa bağlı olmamaları ve ulusal çıkarlara kesinlikle gönderme yapmamaları olarak sıralanabilir. Bu gelişmelerin sonucunda devlet, sınır ötesi ekonomik ve siyasi hareketler üzerinde etkinliğini kaybetmeye başladı. Pek çok grup, değişen seviyelerde olmakla beraber, kendi çıkarlarını Avrupa ölçeğindeki kurumlarda savunma yolunu tercih edebilmektedir.
- c- Uluslararası sistemde, normatif ve yasal boyutların güçlenmesi. Karmaşık bir uluslararası sistem, sadece güçler dengesi üzerine değil aynı zamanda karşılıklı bağımlılık, anlaşmalar ve uluslararası kurumlar sonucu oluşmuş bir ağ olarak tanımlanabilmektedir. Bu uluslararası kurumlar, çevre konularından, insan haklarına oradan savunma konularına kadar pek çok alanda faaliyet göstermektedirler.

Sonuç olarak, artık uluslararası konularda karar vermek ayrıcalığı ulusal hükümetlerin tekelinden çıkmıştır. Uluslararası ölçekteki normlar ve kurallar artık devletlerin davranışlarını etkilemekte ve devletlerarasında ya da devletin içinde uygulanmak üzere bir takım standartlar belirleyebilmektedirler.

Devlete karşı bu meydan okumalar, güvenlik politikalarının hangi temel üzerine oluşturulması gerektiği sorusunun sorulmasına da imkân sağlamış oldu. Eğer güvenliğin ana unsuru olarak ulus devlet artık kabul edilemiyorsa, meşruiyeti ulusal güvenlik anlayışına dayalı güvenlik politikaları sorgulanabilir olmuştur. Böylece, Avrupa güvenlik politikasının hangi temel üzerine geliştirileceği de gündeme gelmiştir. Başka bir ifadeyle, hangi çıkarlar,

değerler ve normlar desteklenecek ve korunacak sorusu sorulmaktadır. Bu noktada, güvenlik politikalarının normatif boyutu ön plana çıkmaktadır.

Özetlemek gerekirse, Batı Avrupa’da güvenlik politikası üç boyut üzerinden değerlendirilebilmektedir (Sjursen, 2001: 5):

- i- Bunlardan birincisi, bir ulus devletin ya da bir grup devletin topraklarını açıkça tanımlanmış bir dış askeri tehdide karşı savunması olarak tanımlanabilecek geleneksel savunma ve güvenlik anlayışıdır.
- ii- İkinci boyut, daha çok karşılıklı bağımlılık düşüncesini dikkate almaktadır. Böylece, ulusal güvenlik uluslararası istikrar ve uluslararası normlara saygıya dayandırılmaktadır. Bu boyutla, güvenlik ve savunmanın odağı toprağa bağlı olmayan güvenlik tehditlerine kaymıştır. Güvensizliğin kaynağı olarak genellikle başka bir devlet görülmemekte bunun yerine etnik çatışmalar, uluslararası suç ve terörizm güvenliğe karşı esas tehditler olarak algılanmaktadır.
- iii- Üçüncü boyut ise dikkati daha çok sosyal ve ekonomik dengesizliklere, insani krizlere ve çevre felaketlerine çekmekte ve bunları herhangi bir askeri tehditten daha önemli görmektedir.

4- Avrupa Güvenlik Anlayışında Eğilimler

Avrupa’da güvenlik anlayışında, özellikle soğuk savaştan sonra önemli bir değişim olduğunu gördükten sonra akla gelen bir diğer soru ise Avrupa’nın, ya da AB’nin, ortak bir stratejik amacının ve bir askeri değerinin olup olmadığıdır. Bu soruya, ulusal görüşlerdeki farklılıklar gerekçe gösterilerek kolaylıkla olumsuz cevap verilebilir. Bu farklılıklara örnek olarak, Fransa ve İngiltere gibi askeri gücün kullanılmasından yana olanlar ile Avusturya, Finlandiya ve İsveç gibi güç kullanımından olabildiğince kaçınmayı öngörenler gösterilebilir (Toje, 2011: 46). Bu görüşler haklı görünmekle beraber, Heisbourg, bunların tam olarak gerçekleri yansıtmadığını öne sürmekte, Heisbourg’ göre (2000: 3):

- Birinci olarak, bu iki karşı ucun arasındaki mesafe daralmakta;
- İkinci olarak da, ağırlık merkezi güç kullanımından yana olanlara kaymaktadır.

AB özünde liberaldir. Demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü ve kişisel özgürlükleri savunur. AB antlaşmasının 2. maddesi bu ortak görüşü yansıtır. AB “ekonomik ve sosyal gelişimi ve yüksek oranda istihdamı ve dengeli ve sürdürülebilir gelişmeyi destekler, bunlarla Birliği’nin bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olmasının devamlılığını ve gelişimini sağlayacaktır”. Bu tanıma göre AB dünya politikasında sadece çıkarlarını savunmakla kalmayıp kendi kimliğini de ortaya çıkarmaktadır.

Aynı liberal vurgu Avrupa Konvansiyonu belgelerinde de görülebiliyor. Bu konvansiyonun ürünü olan Avrupa Anayasası taslağında önce önemli değerler telaffuz ediyor: “insan onuru, temel haklar, demokrasi, hukukun üstünlüğü, hoşgörü, sorumluluklara ve uluslararası hukuka saygı” (Avrupa Konvansiyonu, 2002). Daha sonra ise AB’nin “Birliğin değerlerini dünyada savunması ve yüceltmesi için ortak bir güvenlik ve savunma politikasına ihtiyaç duyduğu” öne sürülmektedir (Avrupa Konvansiyonu, 2002).

Görüldüğü üzere AB kendi değerlerini dışarıya yaymak gibi bir rolü olduğunu varsayıyor. Arnold Wolfers’in belirttiği gibi AB hem “sahip olma” (possession) hem de “çevre” (milieu) amaçlarına sahip.² Bunlardan ilki sahip olduklarıyla ve bunların savunulması ile ilgili, başka bir deyişle yarım asırlık entegrasyonun getirilerini koruma ve iletme arzusu. İkincisi ise daha önce belirtildiği gibi liberal olmayan bölgeleri liberal bölgelere çevirerek dünyayı daha yaşanır kılmak. Diğer bir ifade ile AB, çevresindeki dünya kendine benzediği ölçüde kendini güvende hissetmektedir (Rynning, 2003).

Bu amaçları gerçekleştirmenin yolu genellikle iktisadi ve siyasi olarak algılanmaktadır (Rummel, 1997: 107). Ortak bir güvenlik ve savunma oluşturmak ise daha ziyade ‘Avrupa Kimliğini’ güçlendirme ihtiyaçları ile ilişkilendirilmektedir (Barnutz, 2010: 383). Savunma ve güvenlik, barış ve istikrarı güçlendirici doğrudan bir araç olarak değerlendirilmemektedir. Somut problemlerle karşılaşınca söylem askeri ya da savunma araçlarını ön plana çıkarmamaktadır (Larsen, 2002: 290). Gerçek politika bağlamında, savunma unsurları çatışma çözme ile ilgili argümanlarla bağdaştırılmamaktadır. Bunun yerine savunmaya yapılan göndermeler yetkin bir Avrupa Kimliği yaratma amacına yönelik olmaktadır (Reflection Group’s Report, 1995). AB’nin eylemleri ve politikaları dikkate alındığında,

² Wolfers, Arnold. 1967. *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. ECPR workshop no. 12: “Conceptualizing the EU’s Foreign and Security Policy: New Questions and New Approaches” Helene Sjursen and Claire Piana, Edinburgh, içindeki Rynning, S. (2003) ‘A European Strategic Culture? The ESDP and 21st Century Geopolitics.’ dan alıntıdır.

dünyada hala bir sivil güç olarak değerlendiriliyor. Dünyada sorun çözmede sivil unsurların kullanılması AB için hala en geçerli yol olarak görülüyor (Rummel, 1997: 107).

Ancak, Konsey belgeleri savunma ve güvenlik ile ilgili çok yönlü bir nitelik arz etmektedir. Askeri gücün kullanımı ile ilgili yapılan göndermelerde bazen egemen olan görüşün aksi söylemlere de rastlanabilmektedir. Örneğin Gündem 2000’de “AB’nin dış ilişkilerinde güvenilebilir olması için askeri imkânların kullanılması önemlidir” gibi bir ifade yer almaktadır (Agenda 2000, 1998). Bu, tabii ki, AB’nin içinde savunma ve güvenliğin kapsamı konusunda farklı görüşlere sahip çeşitli organlar ve üye devletlerarasında yapılan müzakerelerin bir sonucudur. Eğer, Avrupa Parlamentosunun, Komisyonun, Almanya veya Fransa’nın söylemlerine bakılacak olursa savunma ve güvenlik kapasitesinin Avrupa Kimliğine ve bunun sorun çözmedeki ağırlığına ciddi bir vurgu yapıldığı görülecektir. Diğer taraftan, İngiltere, Danimarka ve İrlanda şu ortak noktada buluşmaktadırlar: AB savunma ve güvenliğinin gelişmesi AB’nin dış politika kimliğinin doğal bir parçası değildir (Larsen, 2002: 292). Konsey belgelerinin bu açıdan incelenmesi, taraflar arasında yapılan müzakerelerden etkilendiğini göstermektedir. Bu belgeler bir taraftan özgün bir kimliğin savunma ve güvenlik kapasitesi ile doğrudan bağlantılı olduğunu söylemekte diğer taraftan da böyle olmadığını iddia etmektedirler.

Daha önce de belirtildiği gibi AB’de savunma ve güvenlik konusundaki bu iki uç birbirlerine yaklaşmakta ve ağırlık merkezi sorun çözmede askeri gücün kullanılmasını destekleyenler tarafına doğru kaymaktadır. Bu argüman için, AB tarihinde ilk defa Aralık 2003’te açıklanan Güvenlik Stratejisi Belgesi iyi bir kanıt olarak görülebilir (Solano, 2003). Bu belgede ilk olarak AB’nin tehdit algılamaları tanımlanmıştır ve daha sonra bu tehditlere karşı AB’nin izleyeceği yol belirtilmiştir. Müdahalenin tek yolu olarak gösterilmemiş dahi olsa resmi bir AB belgesinde askeri gücün kullanılabilmesi açıkça ifade edilmiştir. Örneğin: “*Aktif politikalar yeni ve dinamik tehditleri karşılamalıdır. Erken, çabuk ve gerektiğinde sert müdahaleleri gerçekleştirebilecek bir stratejik kültür geliştirmeliyiz.*” (Solano, 2003) Burada AB’nin tehditlere ya da potansiyel tehditlere karşı “sert” bir şekilde müdahale edebileceğini ifade etmesi, çok açık bir şekilde askeri güç kullanımına gönderme yapmaktadır. Buna ek olarak, bu belgede askeri kapasitenin artmasına yönelik bir ihtiyaçtan da söz edilmektedir: “*Askeri güçlerimizi daha esnek, hareketli bir hale getirmek ve onları yeni tehditlere karşı daha etkin kılabilmek için daha çok kaynağa ve bu kaynakların daha etkin kullanımına ihtiyacımız vardır.*” (Solano, 2003) Askeri kaynaklarda bir artışın amaçlanması, açık bir

şekilde AB'nin gelecekte oluşabilecek krizlere askeri yollardan müdahale etme arzusunu ortaya koymaktadır.

5- AB'nin Güvenlik Kimliği

Avrupa'da güvenlik anlayışının değişiminin hangi yolda olduğuna değindikten sonra, bu bölümde yukarıda da bahsedilen, bu alanda en kapsamlı AB belgesi olan, Avrupa Güvenlik Stratejisi (AGS) belgesinin ışığında AB'nin güvenlik kimliği çözümlenmeye çalışılacak. Daha önce değinildiği gibi AB'nin güvenlik politikalarında daha fazla askeri imkânın kullanılması doğrultusunda bir eğilim var; ancak AB hâlâ müzakere, uzlaşma ve çok taraflılık ilkelerine dayanan bir güvenlik kültürüne sahiptir. AB pek çok araştırmacı tarafında bir güvenlik topluluğu olarak değerlendiriliyor ve demokratik barış teorisi³ için de çok iyi bir örnek olarak gösteriliyor (Williams, 2001: 531). Diğer taraftan da, dış politikada daha çok askeri olmayan araçlar kullandığı için sivil bir güç olarak ifade ediliyor (Larsen, 2002: 297). Hatta bazıları daha da ileri giderek AB'nin kendi değerlerini (demokrasi, barış, insan haklarına saygı gibi) ihraç ederek dünya politikasına en büyük katkıyı yaptığını ileri sürerek AB'yi Normatif bir güç olarak ilan ediyor (Manners, 2002: 235). Bu değişik argümanlar AB'nin güvenlik kimliğinin değişik yönlerine vurgu yapmaktadır ve hepsi de belli bir oranda doğruluk payı taşımaktadırlar.

AGS'de AB'nin güvenlik kimliği ile ilgili çok açık ipuçlarına rastlamak mümkündür. Belge, Avrupa bütünleşmesinin Kıtada barışın ve güvenliğin gelişmesinde merkezi bir rol oynadığını ifade eden bir övgüyle başlamaktadır.

Avrupa bütünleşmesi devletlerimizin ilişkilerini ve vatandaşlarımızın yaşamlarını dönüştürmüştür. Avrupa ülkeleri aralarındaki sorunları barış yolu ile çözmeyi ve ortak kurumlar aracılığı ile işbirliği yapmayı taahhüt etmişlerdir. Bu süre içerisinde, hukukun üstünlüğünün ve demokrasinin yaygınlaşmasına ve otoriter rejimlerin güvenli, istikrarlı ve dinamik demokrasilere dönüştüğüne şahit olunmuştur. Art arda gelen genişlemeler birleşmiş ve barış dolu bir Kıta düşüncesini bir gerçeğe dönüştürmektedir (Solano, 2003: 1).

Bu ifade demokratik barış kuramına açık bir gönderme olarak değerlendirilebileceği gibi AB'nin doğasını da bir güvenlik topluluğu olarak tanımlamaktadır. Martin Ortega ise bu nadir başarı öyküsünün eski "demokratik barış" düşüncesini doğrulayan tarihi bir örnek

³ Bu kuramın temelinde AB ülkelerinin hepsinin demokratik olması ve bu nedenle aralarında savaş çıkmasının nerdeyse imkânsız olması iddiası vardır.

olduğunu ifade ediyor ve bu örneğin daha yeni bir düşünce olan “bölge inşa etme” yaklaşımının da avantajlarını ortaya koyduğunu iddia ediyor (Ortega, 2003: 5). Demokratik barışın önemi aşağıdaki ifadeyle de pekiştirilmektedir:

Uluslararası toplumun kalitesi, üzerine inşa edildikleri hükümetlerin kalitesine bağlıdır. Güvenliğimiz en iyi şekilde, iyi yönetilen demokratik devletlerden oluşmuş bir dünyada korunabilir. İyi yönetişimi yaygınlaştırmak, sosyal ve siyasi reformları desteklemek, yolsuzluk ve gücün kötüye kullanılması ile mücadele etmek, gerçek hukukun üstünlüğünü oluşturmak ve insan haklarını savunmak uluslararası düzenin güçlendirilmesi için en iyi araçlardır. (Solano, 2003: 10)

Belgenin AB'nin çevresinde de güvenlik inşa etmesine olan vurgusu, AB'nin bir güvenlik topluluğu olduğu şeklinde de okunabilir. Güvenlik topluluklarının en önemli özelliklerinden biri de bir miktatıs işlevi gören güçlü bir merkez oluşturması ve diğer devletleri de kendine çekmesidir. Ole Waever'e göre AB diğer devletleri kendine çeken ya da kendine doğru yönlendiren ve onlar üzerinde “sessiz disiplin uygulayan bir güç merkezi” ’dir (1997: 100-101). AGS’de de belirtildiği üzere AB geniş ve çeşitli araçlarla Akdeniz çevresinde ve doğu sınırlarında iyi yönetilen devletler inşa etmeyi amaçlamaktadır.

Benzer olarak, çok taraflılık taahhüdü de güvenlik topluluklarının önemli bir özelliğini teşkil etmektedir. Oturmuş bir çok taraflılık taahhüdü ve belli bir sayıda çok taraflılık tecrübesi güvenlik topluluğunun üyeleri arasında yüksek oranda bir güven duygusuna ve ortak bir kimlik oluşumuna olanak sağlar (Barnutz, 2010: 384). Böylece, bölgede etkin bir çok taraflılığa yapılan vurgu, AB'nin bir güvenlik topluluğu olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak şu da hatırdan çıkarılmamalıdır ki AB üyelerinin çok taraflılık taahhüdü, özellikle bazı konularda, geçerliliğini yitirebilmektedir; bu duruma en iyi iki örnek olarak, Birliğin Biyolojik ve Zehirli Silahlar Konvansiyonunu destekleyememesi ve Irak krizinde BM güvenlik Konseyinde ortak bir tutum takınamamış olmaları gösterilebilir (Cameron ve Quille, 2004: 9).

“Daha güçlü bir uluslararası toplumun gelişmesi, iyi işleyen uluslararası kurumlar ve kurallara dayalı bir uluslararası düzen” AGS’de bir hedef olarak belirlenmiştir (Solano, 2003: 10). Bu AB'nin doğasının hem bir güvenlik topluluğu ve hem de bir normatif güç olarak algılandığının bir işareti olarak değerlendirilebilir. AB'nin uluslararası hukuku ve uluslararası ilişkilerde BM genel kurulunun önceliğini geliştirmesi ve desteklemesi de bu çerçevede içinde

değerlendirilebilir. AB'nin komşularına güven inşa etme ve silahların kontrolü çağrısı yapması; iyi yönetişimi yaygınlaştırmak, sosyal ve siyasi reformları desteklemek, yolsuzluk ve gücün kötüye kullanılması ile mücadele etmek, hukukun gerçek üstünlüğünü oluşturmak ve insan haklarını savunmak amaçları da yine AB'nin güvenlik kimliği içerisinde düşünülebilir (Norheim-Martinsen, 2010: 1358).

Solana'nın AGS'de karma araçlara vurgu yapması ve tercihini açıkça küresel sorunların ve önemli tehditlerin öncelikle köklerinin ortadan kaldırılmasına yönelik yapması, AB'nin sivil bir güç olduğuna açık bir işaret olarak değerlendirilebilir. Belge'de kriz ve kriz sonrası durumlarda askeri araçların kullanımına ilişkin atıflar, AB'nin sivil bir olduğu gerçeğini gölgelemez ve gölgelememelidir. Belge'de son çare olarak AB'nin askeri yolları kullanabileceği ifadesi AGS'de açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, oldukça bilinen bir nedene dayanıyor. Netice olarak, bir güvenlik stratejisi olabildiğince esnek olmak durumundadır ki politikacılara yeterince manevra alanı bırakabilsin. Ayrıca, AGS'de AB'nin askeri yolları kullanabilecek olması kendi dış politikasının etkinliğini ve güvenilirliğini güçlendirilmesi amacıyla oluşturulmuştur, AB'nin sivil bir güç olma konumunu erozyona uğratmak için değil.

6- AB'nin Güvenlik Anlayışının bir Uygulaması: Avrupa Komşu Ülkeler Politikası

AB'nin Komşuluk Politikası oluşturma fikri 2002 yılından itibaren hız kazanmış ve çeşitli aşamalardan geçerek bugünkü halini almıştır. Bu konudaki ilk ve en önemli adım dönemin Komisyon Başkanı Romano Prodi'nin 2002 yılında yapmış olduğu "Daha Geniş Avrupa-İstikrar için Yakınlık Politikası" başlıklı konuşması olmuştur (Prodi, 2002). Prodi konuşmasında, genişlemiş AB'nin dost ülkelere ihtiyaç duyacağını vurgulamış, komşularla "kurumlar dışında her şeyin paylaşılması" fikrini ortaya koymuştur.

11 Mart 2003'te Avrupa Komisyonu, Avrupa Komşu Ülkeler Politikasının temel prensiplerini ortaya koyan "Daha Geniş Avrupa ve Komşuluk: Doğu ve Güneydeki Komşularımızla İlişkilerimizin Yeni Çerçevesi" adlı bir belge yayınlamıştır (AB Komisyonu, 2003). Belge, genişleme sonrası AB'yi çevreleyecek ülkeleri belirtiyor⁴ ve AB'nin, komşu ülkelerle ilişkileri yeniden şekillendirme zorunluluğunu birinci öncelik haline getirdiğini göstermektedir.

⁴ Bu Ülkeler: Beyaz Rusya, Moldovya, Rusya, Ukrayna, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Suriye, Fas, Libya, Tunus ve Filistin'dir.

Son genişleme dalgası, AB'yi, özellikleri ve içerdikleri sorunlar ve potansiyelleri açısından çok farklı ülkelerden oluşan bir dış çevre ile karşı karşıya getirmiştir. Bu bağlamda, AB'nin Komşuluk Politikası içine yerleştirerek vermek istediği en önemli mesaj da, AB'nin etrafında yakın, barışçı ve işbirliğine dayalı ilişkiler geliştirebileceği ülkelere oluşan bir dostluk halkası oluşturma isteği olmuştur.

Komşuluk Politikası, komşu ülkelere üyelik perspektifi vermemekle beraber, onlara iyi yönetim, azınlık hakları da dâhil olmak üzere insan haklarına saygı, iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi, piyasa ekonomisi ve sürdürülebilir kalkınma kuralları olarak belirlenebilecek ortak değerlere bağlılık üzerine inşa edilecek olan imtiyazlı bir ortaklık önermektedir (Christou, 2010: 417). Komşuluk Politikası, AB'nin mevcut politikalarını tamamlayıcı bir nitelikte olmakla beraber, AB, bu çerçevede her ülke için performansına uygun olarak farklı politikalar izleyebilecek, komşu ülkelerdeki reformların gidişatına bağlı olarak değişecek bir yaklaşım benimseme hakkına sahip olacaktır. Tüm bu ilişkilerin içeriğini de ilk etapta her ülkenin kendi özelliklerine uygun olarak hazırlanan Eylem Planları belirleyecektir ve her ülkenin Eylem Planı'na eklenen önceliklerin yerine getirilmesinde ülkelerin gösterecekleri performanslara göre değerlendirmeler yapılacaktır.

Öncelik verilecek konular: siyasi diyalog ve reform, ticaret ve bu ülkelerin AB iç pazarına kademeli olarak girişini sağlayacak önlemler, adalet ve içişleri, enerji, ulaştırma, bilgi toplumu, çevre, araştırma ve sosyal politika gibi konular olabilecektir (AB Komisyonu, 2003). AB bu eylem planları amacının "son genişleme ile Avrupa'da yeni bir ayırıcı hat çizmek niyetinde olmadığını, tam aksine asıl amacın, AB'nin sahip olduğu istikrar ve refahı paylaşmak olduğunu" ortaya koymaktadır (AB Komisyonu, 2003).

Eylem Planları ile AB, Komşuluk Politikası'na dâhil olan ülkelere: AB iç pazarına girişlerini kolaylaştırmak için yasalarını AB'ninkilerle uyumlu hale getirmeleri konusunda yardım; eğitim, araştırma, çevre gibi konularda bazı AB programlarına giriş; sınır yönetimi, göç, insan ticareti, organize suçlar, kara para aklanması gibi konularda işbirliği; terörizm, kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi ve bölgesel çatışmaların çözümü için diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesini teklif etmektedir (AB Komisyonu, 2003).

Bu planlar, daha sonra Komşuluk Anlaşmalarına dönüştürülebilecek ve bunun gerçekleşmesi halinde de yeni Anlaşma, AB ile söz konusu ülke arasındaki mevcut olan ikili anlaşmanın yerini alacaktır. Böylece karar alma mekanizması ve kurumlar hariç, AB'nin tüm

aktivitelerine katılabilecek, Eylem Planları, her ülkenin gelişimini test edecek siyasi ve ekonomik eşikler içerecek ve kabul edildikleri andan itibaren de söz konusu ülke ile AB'nin ilişkilerini düzenleyen temel doküman olacaktır.

AB'nin ayrıcalıklı ortaklarına yönelik uyguladığı diğer tüm bölge politikaları gibi (Örneğin: Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Projesi) Avrupa Komşuluk Politikası da karmaşık ve içeriği oldukça geniş bir politikadır. Ancak, Avrupa Komşuluk Politikası'na ait resmi belgeler incelendiğinde bu politikanın öncelikle tüm boyutları ile güvenlik konusunu ele aldığı görülmektedir.

Çatışmaların önlenmesi ve çözümü, kriz yönetimi, ortak güvenlik tehditlerine karşı savaşma, adalet ve içişleri, sınırların güvenliği, vize sorunları, güvenliğin ekonomik boyutu, çevresel ve altyapısal güvenlik konuları öncelikli olarak değerlendirilmektedir (AB Komisyonu, 2003). Bu bağlamda, güvenlik öncelikli bir strateji benimseyen Avrupa Komşuluk Politikası bir genişleme politikası olmamakla beraber, bu politika ile komşu ülkeler önüne duvarlar örülmesinin de önlenmesi ve AB'nin genişleme sonrası elde ettiği faydaları bu ülkelerle paylaşmasını sağlayacak mekanizmalar geliştiren bir nitelik arz etmek iddiasındadır.

Avrupa Komşuluk Politikası, üyeliği öngörmüyor ama oluşum aşamasında genişleme mantığı ile yapılandırılmıştır. "Ortak değerlere" önemli bir atıf yapılmakta ve karşılıklı işbirliği, değerlerin ortaklığı üzerine temellendirilmektedir. "Koşulluluk" ilkesi önemli bir yer tutmaktadır. Bu ilke, Avrupa Komşuluk Politikası'nın ülkelere göre uygulanmasındaki çeşitliliğin temel nedeni olarak görülebilir. Bu ilkeye göre, Politikaya dâhil olan ülkeler, ortaklık amaçlarını ve koşullarını yerine getirmede kat edecekleri mesafelere göre "ödüllendirileceklerdir" (Menon ve Sedelmeier, 2010: 78).

Bir anlamda, Avrupa Komşuluk Politikası, AB'nin dış sınırlarının gidebileceği en son noktanın şimdiden belirlenmesi tartışmalarını da beraberinde getirmektedir (Ceccorulli, 2010: 501). Başka bir deyişle, AB, Avrupa'da yeni bir ayırım yaratmak istememesi neticesinde üçüncü bir yol olarak Avrupa Komşuluk Politikası'nı ortaya atmıştır. Bu politika ile orta ve uzun vadede AB'ye üyeliği mümkün olmayan çevre ülkelerle AB'nin ilişkilerinin çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır. Politika henüz oluşum aşamasındadır ve genelde genişleme politikasına yakın bir yapılanma içinde benzer araçlar üzerine kurulma eğilimindedir ama üyelik perspektifi vermemek gibi önemli bir eksikliği vardır. Dolayısıyla, bu Politika, AB'nin çevre ülkeleri, üyelik perspektifi vermeden ama üyelik kapısını da tam olarak kapatmadan

yanında tutma girişimi olarak değerlendirilebilir. Bu politikanın başarısının, temelde, AB'nin ileride nihai sınırlarını daha rahat çizebilmesi ve güvenliğini uzun vadede garanti altına alabilmesi açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir.

7- Sonuç

Bu yazıda Avrupa'nın, ama özellikle AB'nin, güvenlik anlayışının soğuk savaştan sonra nasıl bir gelişim izlediği ve günümüzde nasıl bir şekil aldığı anlaşılmaya çalışıldı. Bu yazının temel sorusu giriş bölümünde de belirtildiği gibi "AB'nin ortak bir güvenlik kimliği var mıdır var ise temel nitelikleri nelerdir?" Önceki bölümlerde bu soruyu dört bölümde cevaplamaya çalıştım. Bu bölümde ise bu dört aşamayı özetlemeye çalışacağım.

Bunlardan birincisinde Avrupa'da güvenlik anlayışının değişiminin kavramsal temelleri ele alındı. Bu bölümde, Avrupa güvenlik anlayışının, uluslararası sistemin anarşik olduğu ve devletlerin güvenlikleri için çaba sarf ettiği bir sistem olduğu varsayılan Vestfalya modelinden, daha farklı kaygıları ve hedefleri olan bir güvenlik anlayışına doğru değişiminin kavramsal temellerini ve bu değişiklikte ortaya çıkan anlayışın temel savlarını incelemeye çalıştım. Bunlara göre bugün Avrupa'da güvenlik alanında üç temel görüş mevcuttur:

- a- Bunlardan birincisi, bir ulus devletin ya da bir grup devletin topraklarını açıkça tanımlanmış bir dış askeri tehdide karşı savunması olarak tanımlanabilecek geleneksel savunma ve güvenlik anlayışıdır.
- b- İkinci boyut, daha çok karşılıklı bağımlılık düşüncesini dikkate almaktadır. Böylece, ulusal güvenlik uluslararası istikrar ve uluslararası normlara saygıya dayandırılmaktadır. Bu boyutla, güvenlik ve savunmanın odağı toprağa bağlı olmayan güvenlik tehditlerine kaymıştır. Güvensizliğin kaynağı olarak genellikle başka bir devlet görülmemekte bunun yerine etnik çatışmalar, uluslararası suç ve terörizm güvenliğe karşı esas tehditler olarak algılanmaktadır.
- c- Üçüncü boyut ise dikkati daha çok sosyal ve ekonomik dengesizliklere, insani krizlere ve çevre felaketlerine çekmekte ve bunları herhangi bir askeri tehditten daha önemli görmektedir.

Bu üç görüşün hepsi de Avrupa'da hala mevcut olmakla beraber eğilimin bunlardan ikincisine ve özellikle de üçüncüsüne doğru olduğu görülmektedir. Bir diğer deyişle, güvenlik

kavramı devleti merkeze alan güvenlik anlayıştan insanı temel alan bir görüşe göre evrilmektedir.

İkinci aşamada, Avrupa güvenlik anlayışındaki bu değişim sürecinin hangi eğilimler etkisinde geliştiği ve bu gelişmelerin ne gibi sonuçlar doğurduğu incelenmeye çalışılmıştır. Burada iki temel eğilimin etkin olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisini güç kullanımını savunan üyeler oluşturmaktadır, diğerini ise güç kullanımından olabildiğince kaçınmayı öngören üyeler teşkil etmektedir. Bu bölümde, bu iki eğilim arasındaki mücadele ve uzlaşmanın ortak bir güvenlik kimliğine yol açıp açmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu bölümde, bu iki eğilimin birbirine yakınlaştığı ve ağırlık merkezinin ise güç kullanma tarafına doğru kaydığı gösterilmeye çalışılmıştır. Fakat bu konuda tam bir uzlaşmaya henüz varılamadığı ve AB'nin halen sivil bir kuvvet olduğu gerek uygulamalarına gerekse de resmi belgelerine dayanarak iddia edilmiştir.

Üçüncü aşamada, tüm bu gelişmelerin neticesinde AB'nin ortak bir güvenlik kimliği oluşturup oluşturamadığı çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu çözümlenme, AB'nin bu alandaki en kapsamlı belgesi olan ve Konsey tarafından yayınlanan "Avrupa Güvenlik Stratejisi" belgesi bağlamında gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu belgeye göre, AB dünya politikasında etkili olmak için kendi değerlerini yaygınlaştırmak yolunu seçmelidir ve bu uğurda gerekirse güç kullanımı seçeneğini de tercih edebilmelidir. Avrupa'nın güvenlik kimliği çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin, AB bir güvenlik topluluğu, normatif, liberal ya da sivil bir güç olarak tanımlanmıştır ve bu tanımların AB'nin güvenlik kimliğinin bir parçasını teşkil ettiği gösterilmiştir. Bütün bunlardan anlaşılacak, AB özelde kendi çevresi ve genelde ise bütün dünyanın kendisine benzemesini kendi güvenliğinin temel kaynağı olarak görmektedir ve dünya politikalarındaki rolünü bu şekilde tanımlamaktadır.

Son aşamada ise, Avrupa güvenlik kimliğinin pratikte nasıl uygulanmaya çalışıldığını bir örnekle açıklamaya çalıştım. Bu bağlamda AB'nin Avrupa Komşu Ülkeler Politikası bir örnek olarak tercih edilmiştir. Bu politikanın araçlarının ve amaçlarının Avrupa güvenlik kimliğinin özellikleriyle ilgili önemli ipuçları verdiği iddia edilmiştir. Avrupa Komşu Ülkeler Politikası, AB çevresindeki ülkelerin istikrarını ve bunun doğal sonucu olarak görülen AB'nin daha güvenli bir çevreye kavuşması amacını siyasi ve iktisadi yollarla sağlama çabası olarak değerlendirilebilir. Bu ülkelerin AB ile uyumlu hale gelebilmesi ya da başka bir ifade ile AB'ye benzemesi için, AB çeşitli siyasi ve iktisadi fırsatlar ve faydalar sunmakla beraber

beklentilerinin gerçekleşmemesi halinde ise bu sunduklarından mahrum bırakmakla tehdit etmektedir. Bu da AB'nin güvenlik kaygılarını ortadan kaldırmak için sivil yolları tercih etmesinin iyi bir örneğini teşkil etmektedir. Ancak bu politika henüz yenidir ve AB'nin bu yöntemler ile başarılı olup olmayacağını zaman gösterecektir.

Sonuç olarak, denilebilir ki, AB hala sivil bir güç olma özelliğini korumaktadır; ancak, özellikle dünya politikasında etkin bir aktör olabilmek için gerektiğinde güç kullanımının önemli olduğunu düşünmektedir. Bu alanda siyasi ve teknik kapasitesini arttırmaya çalışmaktadır ama yine de öncelikli tercihi sivil yöntemler olmaktadır. AB'nin dünya politikasının diğer aktörlerinden ya da aktör adaylarından temel farkı ise klasik güç anlayışından uzaklaşıp güvenlik anlayışının merkezine insanı ve insani değerleri oturtması olarak görülebilir.

8- Referanslar

- Agenda 2000, 1998. *Progress Report to the European Council*, 9000/98, 10 Haziran
- Avrupa Birliği Komisyonu (2003) *Wider Europe-Neighbourhood: A Framework for Relations with our Eastern and southern Neighbours*, Brüksel, Mart.
- Bailey, K.D. (1982). *Methods of social research* (2nd ed.). New York: The Free Press.
- Barnutz, S. (2010) "The EU's logic of security: politics through institutionalised discourses", *European Security*, 19:3, ss.377-394
- Cameron, F. Ve Quille, G. (2004) "ESDP: State of Play" EPC Çalışma Yazısı, No: 11, Eylül
- Ceccorulli, M. (2010) "Security and migration: the development of the Eastern dimension", *European Security*, 19:3, ss. 491-510
- Christou, G. (2010) "European Union security logics to the east: the European Neighbourhood Policy and the Eastern Partnership", *European Security*, 19:3, ss. 413-430
- European Convention. 2002. *Final Report of Working Group VIII – Defence*, Brüksel, Aralık 16.
- Heisbourg, F. (2000) "European Defense – making it work," *Chaillot Paper* 42, Eylül, bölüm II. 3.
- Held, D. (1993) 'Democracy: From City-States to a Cosmopolitan Order?' David Held (ed.), *Prospects for Democracy: North south, East, West* (Cambridge: Polity)
- Larsen, H. (2002) "The EU: A Global Military Actor?", *Cooperation and Conflict*, 37(03), s. 283-302
- Manners, I. (2002) "Normative Power Europe: A Contradiction of Terms?", *Journal of Common Market Studies*, 40(2): 235-258

- Menon, A. & Sedelmeier, U. (2010) “Instruments and Intentionality: Civilian Crisis Management and Enlargement Conditionality in EU Security Policy”, *West European Politics*, 33:1, ss. 75-92
- Norheim-Martinsen, P. M. (2010) “Beyond Intergovernmentalism: European Security and Defence Policy and the Governance Approach” *Journal of Common Market Studies*, 48(5): ss.1351-1365
- Ortega, M. (2003) “Discussing Solana’s Security Document – The EU’s Strategic Objectives: Effective Multilateralism and Extended Security”, EU-Institute for Security Studies tartışma yazısı, Paris
- Prodi, R. (2002) “A Wider Europe-A Proximity Policy as the Key to Stability”, “Peace, Security and Stability: International Dialogue and the EU”, 6. *ECISA-Dünya Konferansı* ’nda yapılan konuşma, Brüksel, Aralık.
- Reflection Group’s Report, 1995. SN 520/95 (REFLEX 21), 5 Aralık
- Rummel, R. (1997) ‘The CFSP’s Conflict Prevention Policy’, M. Holland (ed.), *Common Foreign and Security Policy: The Records and Reforms* (Londra ve Washington, DC: Pinter)
- Rynning, S. (2003) ‘A European Strategic Culture? The ESDP and 21st Century Geopolitics.’ (ECPR) workshop no. 12
- Solana, J. (2003) “ A Secure Europe in a Better World”, *European Security Strategy*, Avrupa Konseyi, Brüksel, 23 Aralık.
- Sjursen, H. (2001) ‘New Forms of Security Policy in Europe’ *Arena Working Papers*, WP 01/04
- Toje, A (2011) “The European Union as a Small Power”, *Journal of Common Market Studies*, 49(1): ss. 43-60
- Waever, O. (1998) “Insecurity, Security and Asecurity in the West European non-war Community”, Adler, E. Ve Barnett, M. (eds), *Security Communities*, Cambridge University Press, Cambridge
- Williams, M. C. (2001) “The Discipline of the Democratic Peace: Kant, Liberalism and the Social Construction of Security Communities”, *European Journal of International Relations*, 7(4): 525–553
- Wolfers, Arnold. 1967. *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. ECPR workshop no. 12
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6.Baskı, Ankara: Seçkin Kitapevi.